

Plymouth, Pa., 24 d. Rugsėjo.

Nevienas gal matydamas, jog iki sziol dar neperdaug sąnarių teturi „Susivienijimas“, pamislys jog dar ir dabar mūsų broliai gerai nesupranta tvirtos vienybės reikalingumo, kad taip pamazi didina „Susivienijimo“ sąnarių skaitlių. Bet, prisiklausius sznekomis mūsų brolių įvairiose vietose, kitoki persiliudymą įgyji. Teisybė daug rashes „Vienybė“ apie „Susiv.“ nebuvo, gali sakyti, numerio, kuriame nebutu paminavota apie reikalingumą dėl mūsų vienybės; kitam gal ir jūkingai iszrodė toks pasielgimas josios („Vien.“), bet prisiklausius balsams isz visų szalių nū mūsų brolių su džiaugsmu patiri, kad tie žodžiai nenuėjo ant vėjo; nėra nėra tokio mūsų brolių apgyvento miestelio, kur neatrastum mažausei nors kelių pritarenčių „Susivienijimui“ ir jo naudingumą bei reikalingumą pripažįstančių. Teisybė, mes lietuviai, turime tokią įpatybę, jog norėti ir įvykdyti ką pas mus yra gana da tolimu viens nū kito, koliai mes prisirengiame prie ko, tai gana reikia dar lukterti, bet sykį jau prie ko pridėję rankas, ūliai laikomės to.

Apart to mūsų prigimto, jei taip tarsiu, neparangumo prisideda daug jau mažesnių, jau didesnių aplinkybių, kurios trukdo ne tikt „Susiv.“, bet ir kitus lietuvių reikalus. „Susiv.“ vardas nors jau pargarsėjo tarpe mūsų brolių, nors jau retam kampelyje neiszgirstam apie jį sznekant, bet vis gi dar yra keletas žmonių, kurie mažai dar supranta visą „Susiv.“ dalykų stovį, jojo uždutę, siekius. Ir „Susiv.“ kaip ir kitos žmogiszkos institucijos turi tokį pat likimą, ir jam reikia gana dar palukėti, kol lietuvių jį pripažįs už vieną isz reikalingiau-

sių savo reikalų.

Nemažai prisideda prie sutrukdymo „Susiv.“ reikalų ir ta aplinkybė, jog tarpe pačių lietuvių atsiranda toki, kurie ar tai isz priežasties asabiszkos neapykantos, ar partijiszkų siekių atkalbineja visai kaip žmones nū jo (t. y. „Susiv.“).

Abelnai imant „Susiv.“ szimet didelį žingsnį žengė pirmyn. Sąnarių, palei skaitlių, tūm tarpu yra daug daugiau kaip pernai. Szimet galime atsidusti, jog mūsų tarpe jau nėra veidmainių. J. A.

Isz Lietuvos.

— *Suvalkų rėdyba.* Pereitą panedėlį (2 d. Rugsėjo) prasidėjo *Senapilės* gimnazijoje egzaminai tų, kurie nori naujai įstoti į gimnaziją. Liudni dalykai: konkurentų visai mažai, ne tai kaip priesz deszimtį ar penkioliką metų, kada į vieną pirmą kliasą norėdavo įsispriausti kelios deszimtys vaikiszečių. Liudniausias dalykas, kad ukinjkų-lietuvių vaikų szimet beveik visai nematyti klabinant gimnazijos duris. Į gimnaziją stengiasi įstoti tik vieni mieszionių vaikai — lenkai ir maskoliai. Blogi metai ir pigumas javų uždaro gimnazijos duris ukinjkų vaikams. Nemažai jųs gąsdina ir internatas su savo brangumu. Atsiranda tokių, kad norėdami leisti sunų į gimnaziją, veža jį į Liepoją ar kur kitur, kad tik iszleisti *Senapilės* internato, perskaudaus ukinjko kiszianiui. Tokiu budu mazinesi skaitlius mokytinių *Senapilės* gimnazijos, o lietuviai joje pradeda visai nykti. O tūm tarpu dar taip neseniai visą gimnaziją beveik vieni lietuviai buvo pripildę. Kaip sumažėjo skaitlius mokytinių *Senapilės* gimnazijos, galima isz to matyti, kad 1882 metų buvo dar truputį virszaus per puszeszto szimto mo-

kytinių, o dabar tik pustreczio szimto vos galima daskaityti. Ir ta maža skaitlinė da vis dy-la.

Jau nū seniai yra kalbos, kad *Senapilės* gimnaziją naikis. Apsilpsta ir vėl atgyja tos kalbos, bet visai niekad neisznyksta. Pernai jau net patys gimnazijos mokytojai buvo nusiminę ir gimnazija vos tik per plauką iszliko. Dabar vėl senosios kalbos atgijo. Ir dideliai yra galimas daigtas, kad *Senapilės* gimnazija isznyks. Patys gimnazijos direktoriai tartum laikosi politikos, kad sistematiszškai mazinesant skaitlių mokytinių taip sumažyti, kad jau gimnazija negalētu iszsilaikyti, t. y. kad butu pripažįta už nereikalingą. Sunku numanyti, ar taip tik rodosi, ar direktoriai isztiesų taip elgiasi, gavę kokį slaptą paljepimą isz augszto. Tik matyti, jog gimnazija nyksta, isz skaicziaus norinczių įstoti kas metas vis mažiaus priima, nors atsakancziai prisitaisiusių yra kur kas daugiau, neg kiek priima. Ir szimet nors daug mažiaus stoji ant egzaminų, bet jei visus atsakancziai prisitaisius priimtu, užtektu da gimnazijai mokytinių.

Kaip jau zinia, isz „augszciausio paljepimo“ tie kurie įstoja į dvasiszką seminariją, vėliaus kaip pusę metų po atsitraukimui isz gimnazijos, turi isznaujo iszdavinėti egzaminą prie gimnazijos isz istorijos, geographijos ir gudiszkos kalbos. Drauge su norincziais įstoti į gimnaziją, egzaminavoja dabar ir tūs, kurie jau iszdavė egzaminus į dvasiszkas seminarijas.

Seniai prajektavojamą geležinkelį per *Suvalkų* rėdybą, regis tik ant galo pradės isztikrujų daryti. Kadangi tai bus geležinkelis randavas ir dėl kariumeniszkų reikalų paskirtas, ir vesią jį ne ten, kur prekyste butu geriaus,

bet į parubežį. Kalba, kad tasai geležinkelis eisias nū *Alytaus* ant *Simno*, o *Simneturėsias* skirtis į dvi szakas: viena eis ant *Suvalkų*, o antra pro *Senapilę* ant *Kybartų*. Tiek yra tikrai zinia, kad inžinieriai jau atvažiavę ir smaiogo kelią tarp *Alytaus* ir *Simno*.

Javų ukinjkai szimet dideliai mažai susivalė. *Branda*, girdėjau, szimet nepeiktina, bet vis gi isz mažo daug nebus. *Bulvės* vietomis pradeda puti, kur daugiau prilijo, o kur lytaus nebuvo pervirez, ten, nežinia dėlko, pradeda kirmyti.

Labjausei svietas bedavoja su paszaru: sziaudų ir szieno dideliai mažai. Dobilai taip g visai nenuaugo. Vienok kas turėjo dvielius dobilus ir ant-rusyk želdino, tas nesiskundžia, kad dobilų mažai turi. Lietus ir sziluma puikiai iszaugino antraeilus dobilus, net miela paziurėti. Rugius pradėjo visi sėti, kiti jau ir baigia barstyti. Turgus nekyla.

J. Vėžys.

— 1890 metų, 25 dieną *Lapkriczio*, buvo tai sanvaitės diena *Utarnjkas*. Tai man tikrai, kaip sziadien pamenu, kad tai *Utarnjkas*! Ba ir kur tav žmogus nepanjsi, kad tai buvo diena kokių retai esti, diena tarsi kokia paminklinė kada daugelis svieto buvo sumiszęs: vieni buvo pripildyti džiaugsmiais, linksmybėmis, kiti — smutku, verksmais. Meldžiu paklausykite, o tūj jum papasasiu kaip tai buvo.

Ir taip: džiaugsmu ir linksmybėmis daugelis žmonių buvo apimtu isz priežasties to, kad tasai *Utarnjkas*, buvo tai paskutiniu *Utarnjku* priesz *Adventus* — paskutine diena szlūbu, nėra pas mus nū senovės *Utarnjkais* szliubus žmonės ten priima. Kaip zinoma su tais szliubais taip einasi, tai periszkados, tai apkalbas,

tai taip visokios priezastis tan-kei jūs ardo, ir per tai atideda jūs vis ant tolesnio laiko, o daėjus paskutinėm dienom, tai jau nieko nežiuri, tik skubinas kas kaip gyvas, kurio tiktai užsakymai išėjo, prie altoriaus, prie szliubo, idant saugok Dieve, nepasivėlūti, idant tiktai susiriszti rysziu neperskiremu, ba atidėjus ant toliau, tai gal viskas skirti: ar tai vienam grazesnė pasipainioti, arba kitam bagotesnė, arba vėlei pasakius, nevienam gal kitas aprinktąją pavilioti. Tatgi paskutiniam tokiam Utarnjke priesz Adventus ar priesz Užgavėnes, daugiausei visur esti linksmukiu (veselijų). Taigi ir tą dieną, apie kurią szneku buvo jų: be skaitliaus — be galo! Kur tik neklausė, ten linksmukė, ten žmonės tik szoko, tik daunavo, tik linksminosi ir isz tos tai priezasties, kaip sakiau, daugelis buvo pripildytų: džiaugsmų bei linksmybėmis.

Isz kitos pusės, taip buvo. Su lig tam vakarui priesz tą dieną, kurį vakarą vadina Subatvakariu*), nors jau buvo rudens gana geras laikas, bet oras buvo gana gražus — sziltas. Saulutė kaip kokią dieną szildė kaip apie Mikolines, tarsi kaip kada ji po žemę raicziojosi. Ir žmonės jau buvo pradėję klegėti, kad nebūse žiemos. Ale tą naktį da isz vakaro, kaip nepagriėbs staiga szaltis, kaip nepagriėbs snigti, o sziauris vėjas pro sasparas namų—cypti, tai žmogui lig tam laikui pripratusiam prie gražaus szilto oro, rodėsi kad prancuzmeczio laikas atė-

*) Kitados mat szliubus imdavo Nedėliomis, o linksmukės prasidedavo Subatos vakarais, ir dėlto Subatvakariai nū to laiko pasiliko, nesa rinkdamiesi į linksmukės Subatos vakare, sakydavo: „einam į Subatvakarin“. Dabar szliubus imant Utarnjkais, tos linksmukės prasideda panedėlj vakarais, ale tą vakarą, valina senovės budu „Subatvakariu“.

jo! Ale užtiesą taip ir buvo. Daugelis jaunų vaikinių ir mergaiczių iszilusių per naktį nū szokių nū virytinės, neatbonanczių ant to bjauraus oro, o isirengusių į pulką vėsėlniku, vaziūjant į szliubą perszalo, isz ko daugelis keletą sanvaiczių persirgo, daugelis nūszalo ausų nosų, o daugelis, lig tų prancuzų, perszalusių, ir į kapus nukeliavo. Ir isz tos tai priezasties, daugelis buvo pripildytais: smutku bei verksmais. Toje tai minėtoje dienoje, tarpo daugelių, imanczių szliubą, emė taipgi ir Mikas Kōrenaucakas, ukinėkas isz kaimo Kimszų, su jauna, gražia jūdbruve mergele, Marijona Karaliute, isz kaimo Janaukos, abudu Janavo valseziaus, Kalvarijos pavieto. Namai tūdviejų jaunikaiczių, tai galima sakyti, kaip namas su namu, kokia 10 varsnų vienas nū kito. Jūdu užaugo, galima sakyti, veik kruvoje, lyg vieno tėvo vaikucziai vienas kitą pažinojo isz pat jaunų savo dienelių nū pat kudikystės. Koznas tada tvirtino, kad tokia pora suėjusi į porą, gali gražiai sutikime gyventi ir valią Dievo priderancziai pildyti. Taip rodos ir reikėjo buti. Pas jaunąjį namelis nors ir neperdidelis, lauko apie 40 margų, trobos visos geros naujintėlės, namūse vėleik nieko netruksata, skolų nėra, viskas ką iszmokeszcio dviem broliam jaunesniem ir tai neperdaugel, žodžių sakant, tiktai gyventi, tiktai rupintis apie ateinantį laiką tiktai Dievą garbinti. Prie to vėlei, vaikinai nekoksai szvistunas, karczemas nelaukantis, žodžiu sakant: vaikinai kaip ukinėkas ant savo vietos; kaip prigul koznam padoram lietuviai savę laikytis. Jaunoji, taipgi ne biednų tėvų mergaitė, nors ant linksmukės ir nesuteko pinigėlių ką buvo prizadėję dūti, ale prizadėjimą savo užtikrino ant raszto, isz-

dūto pas rajantą, kraiti parsivezė taipgi nemažą, per ką turtą jaunojo dar padidino. Ir svecziai linksmukę pabaigę, jaunūsius palaiminę iszvažinėjo koznas sav namon.

Sulaukus pavasario, kada visiem ir isz pomietės iszėjo anoji Mikuczio su Mariute linksmukė, ir jų gyvenimas, nekuriūs isz kaimynų ir daugelį isz anų sveczių linksmukės, džiakonas Kalvarijos kviecia pas savę ant kokių tyrinėjimų.

Pas Džiakoną susirinkę visi dazinojo, kad tai likosi suszaukti dėl tyrinėjimo pagal padūtą Mariutės praszymą pas vyskupą, idant jūdu atskirtu, kad ji negalint su jūm gyventi, kad Mikutis ją užmusztinai muszas. Paszauktas Mikutis su aszaromis pasakoja, kad josios niekada nemuszes, kad visada ją meilei sznekinės, ale kad ji isz tos paczios dienos po szliubui pradėjo nū jo viską vogti, pas savo tėvus viską gabenti, kad su jūm suvisu negyvenanti, kad jai rados pilnos kasos ant esanczios kokių bjaurybių pripildytos, kad suvis, be jokios priezasties jo nenorint ne pažinti.

Liudytojai tą patį pripazino, kad muszant ją niekas nematė, ale kad viską neszanti isz namų paties, tai nekartą yra macziusių, ir visi nutarė, kad isz jo pusės jokios kaltės niekas nemato, tiktai kad ji esant pati kalta netiktai svieto akyse savo pasielgimais, ale ir Dievo.

Per tai zinomas dalykas atskyrimo nū vyskupo negavo. Visi tikėjosi, kad ateis į protą, kad pataisys savo gyvenimą, visi da pridurdami, kad obūlys netoli suvis yra pūlės nū obelies, nėra ir jos motka taip dariusi. Bet jos motkai, mat dievobaimingiem jos tėvucziam už tokiūs darbus pas-turgalį gerai atkartojus, apri-mo pas savo prisieka, ba Ma-

riutei to nepadarius, su lig szūlaik netiktai ką nesugrižo pas vyrą, ale pereitą vasarą iszszibaldė į Ameriką. Ale ko? gal antrą szliubą su koku palaidunu paimti, o gal pagal Dievo valę, vargo pamatyti!!!

Meldžiami szitąjį laiszką, nors ir menkos vertės, bet patalpiti savo laikrasztyje kunigėliam dėl zinios, idant kartais anoji iszdykėlė antrą kartą prie szliubo neprisitaikytu, žmonėm dėl zinios, idant žinotu isz kokių raszkazių vūdegą pakėlus atsibaldė pas jumi į Ameriką, o jai ant sarmatos, idant pametus vėjus gaudyti, grįztu atgalios ir perpraszius vyrą savo priderancziai pagal Dievo prisakymą pradėtu vesti gyvenimą savo.

Taip! Mariute, taip. Tavo tavorszka, Zubrų Matulevcziutė, per keles dienas, ant kelių atsiklaupus su aszarom perprasze vyrą savo už tokius pat darbus kaip ir tavo, vargo prispausta neiszmano jau dabar koku labu vyrui savo gerintis ir jo skausmus szirdies, isz tokių pat priezaszczių uždūtus, dildyti. Taip sulauksi Mariute ir tu to, kada vargas prislėgs, kada ranka Dievo dalypstės.

A. Svirplys.

— *Vilniaus rėdyba.* Lietuvystė Vylniaus rėdyboje pradeda dar tik tūm apsi-reikszi, kad baznycziose lietuviszka kalba pradeda iszvyti lenkiszka ten kur parapijony yra lietuviai, ir paskui tūm, kad lietuviszkos maldaknjgės ima virszų ant lenkiszku maldaknjgių tarp lietuvių. Svetiszko įturio knjguczių dar dideliai mažai czionais patenka, isz dalies gal dėlto, kad Prusų rubėzius pertoli. Yra tokios parapijos, kaip Nedzingės, Alovės ir kitos, kur vargu nors viena knjgutė svetiszko įturio dasigavo. Ir lietuviszkos maldaknjgės isz-

pradžių sunkiai platinosi, nės czionyksztė lietuviszka kalba sziek-tiek skiriasi nū lietuviszkos knygų kalbos. Nors lietuviai lenkiszkos maldaknygėse dar mažiaus suprasdavo, kaip lietuviszkosė, bet papratimas daug varydavo: vėlyk priprastoje lenkiszkoje knygoje nesuprasti deszimti žodžių, nekaip naujai siulomoje lietuviszkoje rasti vieną nepažįstamą žodį. Juk nesuprantami lenkiszki žodžiai isz papratimo tariasi mechaniskai, o rastas nors vienas žodelis nesuprantamas naujoje lietuviszkoje knygoje priverčia pasimislyti, ką jis reiszkia. O yra žinia, kaip nesmagus daigtas yra tuliems žmonėms mąstymas.

Kad parodyti, kokia czionais lietuviszka kalba, pridedu czionais trumpą dainutę, užrašytą Merkinės parapijoje:

Szių naktelį per naktelį,
Asz miegelio nemiegojau,

Asz miegelio nemiegojau,
Už skomeliu persėdėjau.

Už skomeliu persėdėjau,
Ant rankelių perrytojau.

Ant rankelių perrytojau,
(Su berneliu perkaubėjau.

Oi berneli, ne broli!

Ar daug tavo giminėlės?
Ar daug tavo giminėlės,

Ar daug brolių, seserėlių?
Ar daug brolių seserėlių,

Ar daug man reiks dovanėlių?
Ar daug man reiks dovanėlių

Plonų drobių, abrusėlių?
Oi mergėla, ne sesėla,

Nedaug mano giminėlės,
Nedaug mano giminėlės,

Nedaug tav reiks dovanėlių,
Nedaug tav reiks dovanėlių,

Plonų drobių abrusėlių:
Slauna mano giminėlė,

Ir be tavo dovanėlių.
Oi mergėla, ne sesėla,

Oi kur laisim szivų žirgų?
Laisim žirgų rutų daržan,

Tegul ēda žalių rutų.
Ne teb szkada man rutešes,

Ciktei szkada dziemedėlio...
Kaip matyt isz szios dainu-

tės, czionyksztė kalbą nėra

taip labai skirtinga nū lietuviszkos knygos. Jei tariasi daug kitaip, tai užtaigi skaitant rasztą nepažymus taip daug tas skirtumas. Bet visgi reikia sziek tiek įprasti, ypacz menkai mokancziam skaityti, kad nebutu taip sunku suprasti. Paskui dar vėl reikia ne užmirszt, kad czionyksztė kalba pilna visokių barbarizmų. Vietomis gali sakyti tik pusė lietuviszkų žodžių liko, tiek daug prikasziota lenkiszku ir maskoliskų. Žmogui, kursai kitaip nesako ir kitus negirdi kitaip sakant, kaip: czitoc, modlitva, rozas ir t. t. sunku iszsyk suprasti, radus žodžius: „skaityti, malda, sykis ir t. t. Seniai daug gryniaus kalba, neg jauniejie. Pertai nedėvai, kad iszpradžių nelabai godžiai metėsi prie lietuviszkų maldaknygių. Bet toliaus įpratę giriasi, kad lietuviszkai visgi daugiau supranta, kaip pirmiaus lenkiszka suprasdavo. Lietuviszkos maldaknygės dar tūm yra naudingos, kad jau ir dabar iszvyjo isz kalbos daug polionizmų ir rusicizmų. Pradėję melstis isz lietuviszkų knygų, meta ir tokius žodžius, kaip „modlitva“ ir t. t. Abelnai kalba tarp žmonių eina grynyn.

V. Stagaras.

— *Kartina* Telszių apskriczio. Gražus tai miestelis ta Kartina. Ji stovi tarp dviejų augsztų skardžių (kalnų), kaip kokiam katile, ant krantų upės Minijos. Kokiu tai dyvinu budu pramonė to miestelio sutare ir turi istoriską gentystę ir sąryšį su vieta, kur jis yra pastatytas. Juk vagies tikt kepurė ant galvos tedega, sako amžių amžiais aprintas priezodis. Taip pat ir „Kartinos miestelis“, t. y. kurį iszpūla ir vertas yra pakarti, kaip nujausdamas savo kaltybę ir savo paskyrimą ant pakorimo, len-

da tarpu dviejų kalnų ant kraszto upės, nekaipo sakydamas: „dabar manęs nieks nebekars, nės neb'suvoks, o jei ir atras, tai ne toli upė, asz geriau lysiu į vandenį ir taip sav myrį atrasiu, nės geriau yra vandenyj' prigerti (nuskęsti), nekaip ant kartuvių buti pakabintu, visų regimu ir visų iszjūkiamu“. Dabar gi atsiranda klausymas, už ką ir kaip jis tas kartuves sav užpelnė, ar už neteisybes, nedorybes, ar už teisybę ir nekaltai? Nėra jis, „kartinas“ – vertas pakorimo už neteisingumus ir suktybes, nės kartiniečiai yra tai tikri zemaiczei – darbinikai, dorus, iszmincingi, artymą, užvis sveczius dailei priimanti ir mylinti, bet jis yra kartas žydų, tų siurbėlių mūsų vargszų žmonių, ir gudų ir už pakartiną nū abiejų vadintas ir apgarsintas, t. y. kartas yra už teisybę! Koks tai gražus ir malonus vardas to miestelio ir kaip jis aiszkiai iszrodo visą jos vargingą padėjimą, begalinius prispaudimus, neteisybes žydų, užvis maskolių.

Visu pirmu pasirizę esame iszrodyti visą kariavimą su nelabomis žydų iszgamomis, ir kaip narsus, turinti ir prisilaikanti savo tiesų kartiniečiai maž ne paliko žydų pakarti ir kaip nū jų apsigynė. Kitą kartą Kartinos miestelis buvo užgyventas vienu grynų zemaiczių – ukinjku, kurie turėdami kiekvienas savo ukę, dailei su visa savo szejmyna isz žemės mito (maistą apturėdavo). Kada per Dievo daileidimą sudegė to miesto bažnytėlė, jo gyventojai ir parapijonys santaikoje gyvendami suvienytomis spēkomis emė dirbti ir statyti naują ir gražesnę. Dievas jų rankų darbus palaimino. Szitai už ketetos metų stojosi puikus Dievo namai, daili medinė neaugszta bažnytėlė raudonai malevota (dažyta), kuri ir da-

bar testovi, žibėdama, kaip kvietkelis ant aszarų pakalnės; boksztas jos, kaip pirsztas, rodo į dangų, tą szaltinį isz kur mes nuvarginti ir neteisimai persekiojami galime semti viltį geresnio atmaino gyvenimo czia ir po smerczio. Parapija turėdavo gerus kunigus, kurie kaip įmanydami rupinosi apie dvasiszką gerą savo parapijonų, o užvis stengėsi, idant degtinė nėjokios prietalpos prie jų neturėtu. Bet tas szilimosi kunygų iszėjo per nieką. Jau daug deszimtų metų praslinko kaip į Kartiną įviso žydų, dabar jie užėmė mažne pusę miesto. Prapūlė jaunos Kartiniečių dienos, nės atsileido ant savo sprando tas pekliszkas siurbėles, kurios isz visų kuno gyslų vienkart savo prakeiktomis suktybėmis ir apgaulėmis siurbia žmonių paskutinį laszą kraujo; jau niekam nederia žmonių patarle: „Kas Kartinoj' negyventi, kad žydų nėra“. Dievo apveizdas kartiniečių neapleido: jie nū žydų iszliko, nepaliko jų pakarti. Žingeidinga žinoti, kokiu tai budu, nės retas kas isz rankų žydų te iszsisuka. O tai per tai, kad tenai tautiszkas krutėjimas atrado dėl savę geresnę dirvą, idant tenai giliaus savo szaknis įleistu ir laimingus savo vaisius iszdėtu. Kartiniečiai visupirmu daugiau už aplinkinius savo brolius apszviestesni, isz antro gi atžvilgio daugiau nekaip kiti užsiima raszliava lietuviszka ir skaitymu lietuviszkų knygų bei laikraszczių. Tas tai skaitymas ir užsiėmimas lietuviszka raszliava ir dėl jų vienjteliu įrankiu, kuriū jie nū piktos žydų veislės mokėjo atsiginti, nės laikraszcziūse kūtankiausei yra patalpinti parodymai ir pamokinimai, kokiais pragumais (spasabais) reikia nū jų atsiginti ir kaip gali ir be jų dailei gyventi. Szitai sziose dienose atsirado

isz kartiniečių su tokiu laimingu protu, jog sugebėję, kaip reikia laikraszečiuose padėtas parodas sekti ir pasinaudoti isz jų, o tais įkurejais naujos galdynės – liūsybės nū zydu buvo du nelabai turtin-gu vyru: nekuris Tilvikas ir Mazremas, pirmas isz jų uždė-jo miestelyje kromą savo ir per tai daugiau kaip pusę pelno nū Kartinos kromin-ku atėmė; antras gi Mazrimas į-steigė karcemą, kur szinkūja ir iszdūda visokius gėrymus – dektinę alų ir t. t. Tokiu bu-du žydai karczemnikai dau-giau kaip pusę pelno nustojo, nės didesnė dalis žmonių eina pasigerti tenai, bet ne prie zy-du, nės jų kambariai visūmet yra bjaurus ir apleisti, pyra-gai neczysti, subjaurioti ir t. t. Zinoma pekliška zydu gudry-bė ir siutimas iszrodo deszim-timis visokių pragumų, idant žemaiczius nū tokio užmiso atitraukti. Žemaicziai perga-lėjo. Žydai badu stimpa.

Žydai regėdami, jog yra žemaiczių pergalėti, nevieną gali buti kartą, susieję į vieną raistą (burį, pulką), suszuko ant to nelaimingo miestelio: „kartina, kartina!“, kaip priesz dviejų tukstanczių me-tų rėkė ant Iszganytojaus, jų pergalėtojo, Piloto rotužėje „nukryziavok, nukryziavok!“ vienok kaip tenai prie Piloto negalėjo savo valdžią be Pilo-to daleidimo musų. Vieszpa-cziui nieko pikto padaryti nei ant smerczio paskirti, taip ir su tū miesteliu, nors jį žydai ir vadina „pakartinu“, bet be prisileidimo ir pasidavimo pa-czių žmonių negalėjo buti pa-kartas, prazudytas. Kitaip yra su stacziatikiais gudais, nės jie jeigu ką vadina „pakarti-nu“ ir nori pakarti, tai ir pa-kars. Ak baisus pakorimas! szimtą kartų geriaus but zydu pakartam, nei gudų, nės jie stengiasi iszplėszti nū žmogaus neturtus, bet visą tą, kas yra dėl žmogaus brangesnio: liū-

sybę, tikėjimą kalbą ir visas augsztesnes dvasios pajiegas. Ak baisus neiszpasakytai tie karėjai, prapuldytojai to brangio musų užkampio. Prie jų tai ne atrasi nei kibirksz-telės to dieviszko ziburio szventos teisybės: sziaurinės mat audros užgesino tą szven-tą teisybės kibirksz-telę ir bai-sus speigai ir szalcziai atauszi-no jų szirdį, iszginė isz to mei-lės sosto visus žmogiszkus jausmus ir storais nejausmin-gumo liadais jų duszias apka-lė! Kas nū jų gali laukti tei-sybės ir pasigailėjimo?

Szitali tie nelabi karėjai pa-tempė į kartuves tą nelaimin-gą Kartina, tą Kartina, kuri nū zydu taip laimingai atsi-ginti mokėjo! Ak lietuviai supraskite ant galo, kas tai per paukszcziai yra tie mas-koliai, skaitykite laikraszczius, nės tenai atrasite, kokias į-tencijas turi gudai, kaip nū jų kartuvių iszlikti! Prisižiurė-kime dabar, kaip ta nelai-minga silvertė į gudų nagus pakliuvo. Yra sakoma, jog isz kibirksz-telės gaisras prasi-deda. Ir tai yra tiesa. Visu pirmu gudai, tiesą sakant, daug nenorėjo: tiktai iszdavė paliepimą, idant „Sielskoi“ kertyje pastatytu „ikonu“ Božej Matwi. Vyrai valsezio-nys nūpirmo labai spyrėsi ir ne isz atstu „ikonos“ į sielskos kertę statyti neprisi-leido. Atvažiavo kelis kartus „posrednikas“, vagszus labai įtampė ir įkėjo, ir ant galų galo gavo daleisti „ustupyti“, nors per nenorą. Privertus kartiniecius, idant į savo sielskos kertę maskolių „bo-gą“ įstumtu, prakeikta sta-cziatikų gudrybė iszmislijo isz to žmonių prisileidimo pa-sinaudoti, nės „ileisk velnę į bažnycią, lips ir ant alto-riaus“.

Ir szitali ateina nū posredni-ko „rasporiazenije“, idant Kartinos valseziaus vyrai dirb-tu naują sielską, zinoma su

„kertiniu ruskių bogu“, ir idant dėl pagadinimo aptem-dymo jaunūmenės pastatytu „mokslavietę — narodnuju szkolu“. Tada žmonės supra-to negudrei padarę, kad nū pat pradzios gaisro negesino ir prižadėjo, idnat daugiau jam plėsties nedaleis. Mažai musų kraszte tebuvo tokių at-sitikimų, idant žmonės su to-kiu drąsumu gudų nelabiems ir kvailiems iszmislams prie-szintus. Daug kartų posred-nikas varinėjo valsezionis į sielską ir visokiais budais ir pragumais vertė jūs prie pa-statymo sielskos naujos ir na-rodnos iszkalos, bet nieko ne-laimėjo ir kiekvieną kartą na-mon pargrįždavo, kaip musę kandęs. Tada tikras sunus tamsios ir neteisingos sziaurės, nelabas posrednikas užmanė kitokį budą, idant valsezių prie to priversti. Numany-damas, kad viso valseziaus ne-perkalbės, liepė, idant tik vieni valseziaus „vibornieje“ paszaukus į sielską be „jovy-tumės“, idant jūs visokiais baidymais, perkalbinėjimais prie „susiglasijimo“ priversti. Vienok Kartiniecziai vyrai, ne bobos: moka, kaip su vel-niu „obūliauti“, jie iszrinko nebaimingus neliurbius vyrus ir pasakė jiems, idant be viso valseziaus daleidimo nieko ne-dirbti. Szie taip ir padarė: posrednikui paklausus, ar no-ri valsecius naujos sielskos ir narodnosios iszkalos, kaip su kirviu kirto „ne ir ne“. Ant galo vyrai prisiima padirbti naują sielską; bet posrednikas netaip sielskos naujos geidžia, kaip „ucziliszczės dėlto „ne-sosiglasija“ ir pasakė vyrams, kad statyti, tad viską vienkart statyti. Vyrai apie „ucziliszcze“ nenori ir klausyti, nės jiems ir „burlioką uczytelį“ reiks mai-tinti ir ant užlaikymo „uczi-liszczės“ dėti kasztus be jo-kios naudos, dėlto kad „uczi-telis“ pats nemokėdamas pri-gimtos vaikų kalbos negali

nei maskoliszcai kalbėti isz-mokyti, ne tikt kokias kitas mandrybes, bet tikt vaikus paikina, gadina ir į ruskius verczia. Tada įtužęs ir įbin-gęs pasrednikas iszdūda „uka-zą“, idant visas valsecius Kar-tinos nū szio laiko rinktumės į svetimą sielską Darbenų dėl menkiausio intereso ir už kiekvieną nepribuvimą uždėjo didę bausmę. Tada vyrai at-meta savo „starsziną“, kaip jau nereikalingą ir eina į sve-timą sielską. Valseziui star-sziną atmetus, posrednikas su-sizgribo, nės jis negali savo valdžia dviejų valsezių į vieną suleisti, dėlto tai pradėjo isz-radinėti szimtais visokių inte-resų pacziame karsztamėje (karsztamjame) darbymetyje, idant kūtankiausei žmones va-rinėti, varginti nū darbo ati-traukti ir pinigus nū nepribu-nanczių lupti. Žmonės zino-ma tokiam padėjime ilgai tri-voti negalėjo, nės kas gali stengti dėl mažiausio intereso darbo laike bepradēm važinė-tis per szeszias mylias. Jau vyrai vieną kartą priminė pos-rednikui, ar negeriau butu „pasigadyti“, to jis jau senei nagus iszskėtęs laukė ir pradė-jo jau su geru maldauti, idant nebutu toki „upornyje“ ir prižadėjo isz karaliszko izdo gauti tam reikalui apie tuks-tantį rublių, o patys paikiejie nesuprato, kad posrednikas geradejas jų paczių pinigus, kuriūs už bausmes surinko prizada dūti. Ant galo vals-czionys, lyg kailio perėsti pri-siēmė statyts sielską ir uczi-liszczę, bet tiktai su ta iszlyga, idant jiems butu daleista staty-ti pacziame mieste Kartinos. Posrednikas kaip įmanydamas „zyczyje“, idant geriaus staty-tu per kelis viorstus atstu nū miesto, dėlto zinoma, idant vaikai, atidūti į ucziliszczę, tankiai su tėvais nesimatytusi ir per tai pagabiau buti uczi-te-liui, kaip jiems patinka, su vai-kais elgies. Posrednikas pe-

ezius traukė ir žandus kraipė dėlto buk, kad jo „geradėjys-tes“ žmonės nepriėmė, ir visokių pragumų iszradinėjo, idant žmonės prie savo užmo- nio prilenkti. Vyrai gi nus- toję kantrybės viens kitam sšnibždėjo: „Tur buti velnes į mūsų posredniką įlindo!“ Ant galo posrednikas, numa- nydamas, jog valsecionys prie to prisilaužti nesidūs, daleido, idant sielską ir ucziliszczę Kartinos mieste statytu. Kar- tiniečiai gi, įveikti nelabo posredniko ir pameilę pinigų, kuriūs dėl dirbimo sielskos ir ucziliszczės žadėjo dūti, „pri- siēmė“. Acziu jums, Karti- niečiai, szimtą kartų aczių už tą, kad lyg paskutinių spē- kų nū judoszių maskolių gi- natės, bet negaliu už tą aczių pasakyti, kad lyg galo neda- turėjot, nės laimingas ne tas, kuris gerai pradeda, bet kas gerai užbaigia. Kaipgi nelai- mingi jus, Kartiniečiai prisi- emę dirbti ucziliszczę, tą tam- sybės landynę. Aszaros byra ir szirdis alpsta žiurint ant tų vargszų vaikelių, kurie gali neuzilgo prisigėrę tame tamsy- bės urve maskolizskos smar- vės, paliks kokiais norint pi- soriukais ir burliokais. Ne- gana to, kad gudai privertė kartiniecius prie iszpildymo savo iszmonių, bet dar norėjo isz jų pasijūkti, nekaipo tie- siomis į tą miestelį atsiūsda- mi Kauno gubernatorių, idant jis už tą pasidavimą kartinie- czius pagirti. Szią vasarą gu- bern. Klinginbergis vazinėjo po savo numylėtą Žemaitiją, kuriai savo meilę bizunu paaiszkino, kada jos kitaip ji pažinti ir suprasti negalėjo. Nusprendė dieną, kada jis Kartinos miestelį turėjo ap- lankyti. Paskirtame laike su- sirinko visas valsecius į mies- telį ir laukia drebėdami pono gubernatoriaus. Szitai apie pietus atvažiūja pats guber- natorius, iszlipa isz karietos ir dailei keldamas kepurę su pa-

lenkta galva sveikina aplink stovinczius žmones, ant galų galo, ko žmonės suvisu nelau- kė, gubernatoriūs szvilpterejės liepia isz karziamos isznesz- ti viedrą „oczyszczeños“, tū- tarpu dėkavoja kartinieciams už tai, kad sporo nedaro su statymu sielskos ir narodnos iszkalos, taipat kelis zodzius pasakė apie apszvietos (ko- kios?) reikalingumą. Kada atneszė viedrą degtinės, gu- bernatorius dailei pasilenkęs su stikleliu degtinės pasēmė ir surikdamas „da zdravztvujet Car batiuszka!“, gražei degti- nę į gerklę sukratė, tūmi ne- kaipo sakydamas: „ar matot vyrai, koks asz mandras ir ge- ras, nės isz pryszakio glostau, o isz užpakalio braizau!“ pas- kui gi galvą papurtinęs suszu- ko: urrrrrrrraaa!!!! Vyrai gi, kurie buvo taip laimingi pirmose rindose (ailiose) sto- vėti, džiaugdami, kad ponas gubernatorius su jais taip pa- dorei apsieina, kū greiciausei ima į rankas tam tikslui su- nesztus ir sukrautus indus, se- mia degtinę ir iszlenkę kiek- vjenas savo indą kiek tikt ger- klė daleidžia, kaipo perkuni- jos trenksmu vienu balsu rėk- dami atsako – ura. Paskui gerai pasigėrę linksmindami- si ir dainūdami eina kartinie- cziiai namon ir kelyje vienas antram kalba: „nu tas mūsų gubernatorius tad jau geras žmogus esąs, matai, kad ir degtinės davė, vienok sako, kad Krazieciams daug nagai- kų sudavė, mat mes laimin- gesni už jūs. Nu ar negerai, kad su sielską ir ucziliszczę sporo nedarėme, nės kitaip bu- tume degtinės negavę?!“ O jus veidmainiai maskoliaus, o jus nelaimingi Kartiniečiai!!!

Szitai tokiu budu maskoliai Kartingą pakorė ir per Klin- genbergį ant jūko pastatė. Tų paczių pyragų sulauks vi- sa Lietuva, jeigu taip kaip isz- pūla tikriems kareiviams mu- sų broliai su gudų neteisybė-

mis nekariatus, dar didžiau, jeigu suvisu ir nebus ant ka- riavimo pasirengę. Visa Lie- tuva akyse stacziatikių gudų yra „kartina“ ir jeigu karia- vime apils ir lyg galo neisz- trivos, tai kas gali abejoti, kad ji paliks nepakarta?!....

Akyžeida.

— *Ryga*, 8 d. Rugsėjo 95 m.

Sziomis dienomis isz naujo buvo kratos pas nekuriūs lie- tuvius, o tarp tų pas kunigus ir pas vieną policistą lietuvi, bet rodos, nieko neatrado. Pacziame vidurnaktyje, kada daugumas jau buvo nuėję miegoti, maskolizski žandarai su policijos gauja grudos prie lietuvių, kaipo prie kokių vi- sudidžiausių niekadėjų ir ką gi jie ten jieszkojo: gal kas paklaus, o gi lietuviszkų „ga- zietų“ ir knygų „besenzu- rich“. Pas vieną lietuvi net duris iszlaužė. Buvo taip: Kada atėjo kratyti, tai to lie- tuvio nebuvo namieje o dėl žandaru nėra to kad atidėti ant kito karto arba palaukti, piksz – duris ir iszlaužė ir be paties valdiniko gyvenimo, pradėjo darbūtis saviszškai lauždami taip pat ir viduje kaip tai: kamodas, szėpas, skrynias ir stalus, nės viskas buvo užrakyta: jiems besidar- būjant, pargrižo ir pats szei- mynkas; kuris patėmijęs, kad jo gyvenime kas zin kas su ži- buriu, pamislijo, kad tai papras- ti vagys; tada prisiartinęs ar- cziaus prie durių, iszsitraukęs isz maksztų kardą (reik žinoti, kad tas lietuvis tarnauja po- licijoje, vietą užima taip va- dinamą „Okolotoczny nadzi- ratel), norėjo pulti į vidų ir pradėti kirsti piktadarius, bet czia patėmyjo, kad jo gyven- ime ne paprasti vagys – žulikaj, bet cariszki – razbainikaj rū- sziasi savotizskai; jam įėjus ir paklausus, kas tai gal buti, stacziiai gavo atsakymą, kad to ir to jieszko, ir neperpraszi-

dami nei maž už taip drąsu į- sigriovimą gyveniman. — Ma- tote broliai, kad prie tų bar- barų nieko nėra negalimu: eina kur tik sav sumislyja, norint kaszin kokion vieton. O dar įėjus tam lietuviui tokį siurpriza padavė, jog vietoje persipraszymo, kibo du žan- darai ir visas vietas, visus siu- lo galus prie jo paties apjiesz- kojo iszgraibydamis net ir sub.....

Dieve, Dievulėliau, kadagi bus galas toms kratoms, tiems kankinimams, tiems persekio- jimams?.... Kadagi ateis ta diena ir valanda, kada mes galėsime be baimės ir paojaus laisvei elpūti ir savo rasztus prigimtoje kalboje lygiai su kitomis tautomis skaityti?....

Sztai maskolius pasitaisęs yra mus visus gyvais praryti, kad mūsų nei dvasios nebutu – bet dar gėdžias – gėdžias tur but szviesos, tai yra Europos, kad nepradėtu szukauti ant jo, kaipo ant meszkino. Mat dar jis nor pasirodyti svetui, kad yra civilizūtos, kad pas jį visiems gerai yra. — Bet Europa!.. prisiziurėkie ar- cziaus, o pamatysi, kad tas sziaurės meszkinas nemaž savo paproczių neatmetė, nės kaip jau isz krumų yra imtas, taip į krumus ir žiuri. Europa, prisiziurėkie arcziaus, o pama- tysi, jog maskolius daug pik- tesnis ir bjauresnis ir už tur- ką. Armėnai pakėlė balsą, ir jį visas svietas iszgirdo; bet lietuvių balso, balso supulin- go dar niekas negirdi. Euro- pa, atkreipk savę akį, o pa- matysi, kad Rossijos ciesorys- tėje yra viena tauta, katra va- dinas, Lietuvą, o pamatysi, jog ta Lietuva daug daugiau yra maskoliaus kankinama, kad kaip armėnai ir macedo- nai nū turkaus!.... Armėnai ir macedonai turi savo szkalas, savo rasztus, o lietuviams vis- kas yra atimta, viskas po sun- ke bausme užginta. — Gūdo- tinas seneli Gladstone, Tu pa-

kėlei pries visą svieta, balsą, jog armėnams reikia dūti pagelbą! bet brangus seneli, kad tu ziotum padėjimą lietuvių, tai Tu szauktum dar stipresniu balsu, kad visas svietas, tūjaus iszgirstu Tavo galingą balsą.....

Isztikro; nėra nei vienos tautos taip prispaustos netiktai visame sviete, bet ir toje paczioje Rosijoje: Spauda, rasztas užginta, szkalose prigimtos kalbos nei žodžio, vietos visos dėl lietuvių neprieinamos, netiktai jau savo tėvyneje Lietuvoje, bet ir kitose szalyse, navet poterius su katėkizmais, ir tūs jau pradėjo ginti, kad motinos savo vaikelius nemokytu. — Barbarizmas maskoliaus dėl mus lietuvių daug didesnis, ne kaip kad turkaus ant armėnų, macedonų ir kitų po Turkaus valdžia esančių tautų.

Bet kas už mus užstos? kas už mus vargūlius užtars? svietas mus nepažista o gal ir žino, bet visiszkai menkai, tai kas gi dabar mus gelbės? — O maskolius nesiliauna pjo- vės, sztai vieną pokitam mūsų geresnius tėvynainius gnaibo, kaip vilkas geresnius avinėlius! — .....

Szaukkimės tada prie apszvietų tautų — rodykimės svietai, nesislėpkime, kaip iki sziol darėme, o dar ir dabar nekurie daro — rokūdami savę lenkais ir kitokiais. Tada svietas mus pamatys ir pamatę ateis ant pagelbos: — kas mil savo tėvyne, į darbą broliai!

Lietuva ant visados prie palaimos prie bėdos.

B. isz Puszinės.

Isz Kitur.

Suvienytos Valstijos.

— *Chicago, Ill.*, 21 Rugsėjo. Sziomis dienomis Ros. Vanbolkelen, izdinikas „Merchants & Trust Co“ iszdumė į nezinomą szalį, paimdamas

su savim \$50,000 isz kompanijos izdo. Tikrina, kad apgavikas iszbėgo į Meksiką. Jis buvo zinomas kaipo didelis kazirnikas ir speculantas.

— *San Francisco, Col.*, 20 Rugsėjo. Žinios kas link siautimų choleros Japonijoje ir Kynūse suvis yrā teisingos. Ta epidemija pasibaisėtinu budu isvieszėjo Japonijoje ir žieminiūse Kynūse.

Siberijos uriadnikai tikrina, jog visi atdari japoniszki portai kenzia nū choleros, nū kurios, kaip zinoma isz oficialiszkių szaltinių, numirė iki sziam laikui Japonijoje 17,000 ypatų nū laiko pasirodymo to nekviesto svezio Pesca Dores. Kynūse cholera taipgi gerai isvieszpatavo ir paėmė iki sziam laikui tukstanczius aukų.

— *Algjel*, 19 d. Rugsėjo. Užvakar dieną numirė czia ant choleros asztūniolika ypatų, laike kada szeszissyk tiek apsirgo ant tos pasibaisėtinios epidemijos. Turtingi gyven- tojai isz baimės nū užsikrėtimo, pulkais apleidžia miestą. Valdžia rupinasi visokiais prietikiiais nedaleisti prasiplatinti cholera.

— *Havanna*, 19 Rugsėjo. 17 ypatų, nužiurėtų pagelbėjime maisztininkų, czia areztavojo.

— *Petropilė*, 21 dieną Rugsėjo. Volynijos gubernijoje tarp 18 ir 24 Rugsėjo apsirgo ant choleros 5,849 ypatos, isz kurių 2,134 numirė. Padoliuje tarp 21 iki 31 Rugsėjo apsirgo ant choleros 101 ypata, isz kurių 43 numirė.

— *Berlynas*, 20 d. Rugsėjo. „Tageblatt“ aplaikė zinią nū savo korespondento isz Madagaskaro, kuris pranesza, jog prezesas ministerių Rainilai-

rirony, prisakė nužudyti tris savo sekretorius. Paskutiniai buvo apkaltinti už tai, kad perdaug gero velyjo Prancuzam.

— *Shanghai*, 20 d. Rugsėjo. Reikalavimam britiszko konsulo, kuris geidė nū kyniszkos valdzios pabaudimo vicekaraliaus ir kitų urėdninkų, apkaltintų užtai, kad ne sudraudė skerdyne krikščionių Ku-Cheng'e, o pagaliaus dar patarė prie jos, suvis atsakyta. 17 dieną szio mėnesio laike nužudymo septynių kynų Ku-Cheng'e, kurie likosi nukaltinti ant baismės smerties už dalybumą skerdyneje krikščionių ir misonorių, neatėjo į jokį maisztą. Žmonės prisidingint kariaunos, kuri ten buvo, neatsidrasino pultis ant iszpildytojų tiesos ir atimti isz jų rankų nukaltintus ant smerties žmogūdžius.

— *Roma*, 21 d. Rugsėjo. „Osservatore Romano“ raszo, jog szv. Tėvas aplaikė didelę daugybę laiszkių, pratestavojanczių prieszai valdiszkas iszkilmes, isztaisomas ant atminties atėmimo popieziui Romos per valakiszką kariauną. Kardinolas Gibbons'as isz Baltimorės taipgi prisiuntė laiszką su protestu prieszai panaszias iszkilmes.

— *Londonas*, 21 Rugsėjo. Garlaivis „Edam“, kuris 6 diena Rugsėjo iszplaukė New Yorko į Amstėrdamą, 19 dieną sz. m. anksti isz ryto susimuszė su kitu garlaiviu netoli Start Point ir į kelias minutes potam nuėjo ant marių dugno. Žmonės visi iszsigelbėjo. Jis susimuszė su garlaiviu „Turkestan“, kurio iki sziam laikui dar nebuvo matyta potam susikulimui ir kas su jūm atsitiko: ar paskendo taipgi, arba gal dasisiekė į kokį portą to nezinia.

— *Cardiff*, 23 Rugsėjo. Garlaivis „Turkestan“, kuris susimuszė su garlaiviu „Edam“ arti start Point, pribuvo į czionyksztį portą. Jo pryszakys dizeziai suzeistas. Apicierai ir marinikai liudija, jog „Edamą“ ar ten kitą kokį laivą negalėjo matyti, kadangi tūm laik vieszpatavo tamsios miglos.

— *Paryzius*. Vergų prekystė Aprikoje stovi dar vis gražiausiame zydėjime. Sziose dienose senatorius Isaaks prancuziszkkame senate tuleropus daiktus papasakojo, isz kurių matoma, kad prancuziszkoje Senegalio kolionijoje po augsztosios vyriausybes su vergais visai taip prekiaujama, kaip su gyvuliais. Ponas Isaaks, kurs pats murinas yra nū prancuziszkių Antilų, labai karsztai rupinasi už savo gimines draugus Aprikoje ir laiko tai už didžiausią gėdą, kad Prancuzija, kuri isz naukinime vergų prekystės visoms kitoms zemėms pirmaėjo, dabar ją vėla savo žemeje užkenzia. Pagal apsakymus pono Isaako yra vergų turgai pat priemiescziuose visai prancuziszkojo vyriausiojo miesto St Louis laikomi. Tas pats nusidūda sudanėziszkkame kieme Medina. Ten ypatingai daug arabijonų vergų turgus lanko. Jei sudanėziszki kiemai, kaip ant paveikslo nese nei kiemas Dszun, prancuziszkos kariaunos įimami, tai prancuziszkoji kariauna saliu- ninkus sugauna ir jūs ten gimusiems už plėszimą padalina. Kolionijų ministeris kiek galėdamas teisinosi, tiktai jam nevisai pasisekė.

— Aną Subatą iszsiuntė už \$4,450,000 aukso isz Amerikos į Europą.

— Gainsvilleje, Tld. gyvena viena negrų pora jau 97 metus podraug. Vyras turi 115, o pati 113 metų.

Ka lenkai apie lietuvius raszo

Ir kur yra teisybė?
(Tąsa).

IV.

Dabar pasiklausykime, kaip „Polak w Ameryce“ N 97 apie lietuvizskas parapijas szneka:

„Isz pradžios Lietuviai neturėjo savo locnų parapijų ir lankėsi į lenkiszskas bažnyčias, bet kaip vienoje ir toje paczioje vietoje susirinko jų ženklivesnis skaitlius, pradėjo mąstyti apie pastatymą savo bažnyčios ir sutvėrimą savo parapijos. Tą jiems niekas už pikta negali paskaityti, kad pasirupino apie locną. Vieszpaties szventnyčią, o toliaus apie parapijines mokslaines, kadangi tikt tokiu budu galėjo užsilaikyti nū nutautimo. Lenkai gerai tą suprato ir nevien netrukde Lietuvius jų darbe, bet jūba nesykį *prisedėjo dovanomis prie statymo szventnyčią ir mokslainių.* „Lenkai nūszirdžiai džiaugėsi isz to, jog prie jų parapijų dygsta ir lietuvizskos“. Dabar pažiūrėsime, ar yra teisybė, ką „Polak w Ameryce“ raszo.

Visus Lenkų bjaurius darbus link Lietuvų, jeigu norėtume suraszyti, anot Thorp, W. (Vienybės ir 36 p. 429) „Suisiv.“ kūpos įnesimą, turėtume paraszyti „*jūdą knigą*“, bet mes pasikakinsime apraszymu tikt trijų lietuvizskų parapijų, beje: Shenandoah'o, Plymouth ir Wilkes-Barre, isz kurių apraszymo turėsime ganėtiną supratimą, kaip Lenkai žiurėjo ant besitveriančių lietuvizskų parapijų.

1. *Lietuvizska parapija Shenandoah, Pa.* 1872. metų pradėjo tvėrtiesi lietuvizska parapija, o dėl pastatymo szventnyčios kožnas dėjo po 10 dol. tūmet ten radosi tikt vienas lenkas vardu Julius Czenczki, kurs ir davė ant to reikalo 5 dol. „Nupirkus už

700 dol. dėlei statymo“ kaip raszo „Garsas“ N 3 1892 m.: „bažnyčios žemę du lotu, o ir ten jau pasistaczius Lietuviams mažą isz lentų szioją, kun. And. Strupinskas“ budams tikru lietuviu, užraszė pas vyskupą visą skurdulingą vargą lietuvų ant vardo Lenkų; tame dalyke negalima žinoti, koks buvo kun. Strup. numanymas? Ar jis tycziomis tą padarė, mylėdams daugiau lenkystę ar tikt per kokią klaidą. Taigi įsteigta pirmoji Amerikoje lietuvizska parapija 1872 m., o ir pastatyta 1874 m. mažą bažnyčią kė teko Lenkų vardui. Lietuviaigi Shenandorio, apie tai nieko nežinodami, trusėsi szirdingai, kaip bitės apie savo avilį“.

Pradėjo ant kun. Strup. visoki liežiuviai pasklisti, kurie pasiekė ir vyskupo ausis isz tos priezasties 1877 m. pradžioje mėnesio Balandžio tapo nū parapijos pastumėtas. Po kam tūjaus tapo prisiūstas kunigas lenkas Lenarkiewicz, kurs lietuvizskai visai nieko nemokėjo. Szis kunigas tūjau suszaukė parapijos susirinkimą, ant kurio beveik visi Lietuviai susirinko, bet pamatę, kad atsiūstas kunigas nieko nemoka lietuvizskai, visi urmu iszėjo isz halės, o kun. Lenarkiewicz daugiaus tokių susirinkimų nedarė.

Lietuviai labai pradėjo zurzėti ant jo. Jis prižadėjo pargabenti lietuvizską kunigą, bet pargabeno isz Lucko, kuris visai menkai galėjo snekėti lietuvizskai, nėra per pamokslus su savo navatna isztarme prajūkindavo savo klausytojus.

Lietuviai tris sykius siuntė savo pasiuntinius pas vyskupą, reikalaudami lietuvizsko kunigo; berods szis prižadėdavo, bet niekados žodžio nedalė: Lenarkiewicz apie tai nujautęs suraszė praszymą ant kurio praszė pasiraszyti

lietuviams, kad jo (Len.) kalbą supranta. Žinoma tikri Lietuviai nepasiraszė, bet radosi lenkbernių, kurie mielai jo paklausė. Tame praszyme vyskupui iszrodinėjo, kad visa parapija yra taiki, tikt randa si keli, kurie nekaltai ant kunigo užpūla. Taigi vyskupas tokiam praszymui įtikėjo.

Tokiu budu lietuviai beveik buvo priversti kentėti, nėra szventą iszpažintį atlikti su lenkiszku kunigu tiek te galėjo, nelyginant kaip kiaulė su žąsinu snekėjo, anot lietuvizsko priezodžio.

1878 m. Lietuviai vėl subruzdavo jieszkoti savo tiesų; rinkdavosi į kūpas, snekėdavo, koku budu butu galima isz kurnors gauti lietuvizską kunigą. Apie szį dalyką kun. Lenarkiewicz žinojo, nėra isz Lietuvų turėjo papirktus savo sznipukus, kurie jam praneszdavo apie Lietuvų krutejimą. Kun. Lenarkiewicz Lietuviams dar taip pasakė: „greicziaus ant mano delno plaukai užaugš pakol jus gausite lietuvizską kunigą“.

Liepos mėnesyje tūsegi metų nutarė Lietuviai vieną nedėdienį kun. Lenarkiewicz neįleisti szventnyčion; susirinko vyrai ir moters prie bažnyčios. Lenkai žinojo apie viską: paszaukė paliemonus ir visus Lietuvius be skyriaus amžiaus ir lyties sukieszo į kalėjimus taip, jog nebuvo vietos kur bekieszti. Kiszimu į kalinius atsizenkino ir keli Lietuviai, o tarp kurių atsizenkino labjausei Jonas Bobina, kaip skaitome „Garso“ N 5 1892 m.

Tie visi dalykai pasiekė Postvilės courtą, kame Lietuviai dizečiai pinigų prikieszo, eidami už gryną teisybę, o kun. Lenarkiewicz dar daugiau prakieszo pinigų gindamas savo neteisybę. Jis prisiėkė, kad mokąs lietuvizskai, tada tulas advokatas liepė vienai moteriszkei prasznekinti kun. Lenarkiewicz; kaip szį ji

lietuvizskai prasznekino, tas nieko nesuprato. Tie dalykai pasibaigė nei szaip nei taip, o vienok pasibaigė ant naudos kun. Lenarkiewicz.

Po tam viskam vėl Lietuviai, nusigandę lenkiszko kunigo, snaudė parapijos reikalūse, o kun. Lenarkiewicz ir truputį pasibaimyjo Lietuvų, todėl pradėjo mokytiesi lietuvizskai ir kaip kada sakyti lietuvizskus pamokslus isz raszo, paraszyto D. T. Baczkausko. Tie pamokslai kaip kada budavo labai jūkingi, nėra lenkas, dar nemokėdamas lietuvizskai, beskaitant pamokslus tokių jūkų pridarydavo, kad net klausytojai turėdavo savakis uždengti besiklausant, beje: vieton aržūlas isztardavo erzilas, arba vieton susirupino, isztardavo susirupino. Nėr zinios, gal buti, kad ir paties Baczkausko budavo kaltė.

Taip dalykams stovint jau pradėjo Lenkai daugintiesi, kurie, aulink kaip S. Pauksztys pasakoja, taip pasidrasino, jog nesykį į Lietuvius prasznekėdavo: „jus prakeikti Lietuviai eikite į skliapą, tai mūsų bažnyčia“. Vienok kada kun. Lenarkiewicz pradėjo statyti murinį bažnyčią ir vėl Lietuviai davė ant jos savo centus. - Taip kiek metų Lietuviai vargę po lenkiszko jungo, apie 1888 metus vėl subruzdavo: darė susirinkimus ir snekėjo, koku budu gauti lietuvizską kunigą. Raszė į Suvalkų guberniją pas tulus kunigus melddami, kad atvažiūtu. Szitie atsakė, kad negalį atvažiūti. Taip dalykams esant pradėjo raszineti gromatas pas kun. Burbą į Vilniaus vyskupystę, kurs tūjau prižadėjo atvažiūti, bet turėdamas daug reikalų apie Vilnių link lietuvystės darbų, pats atsisakė, o prikalbino kun. Žebrių, kurs buvo pasirėngęs keliauti, bet po kiek laiko ir atsisakė važiūti. Ta-

da kun. Burba, persvarstęs tūs dalykus ir raginamas nū tulu karsztų lietuviszkų kunigų, atvažiavo 1889 m. Atvažiavo ne į Szenadorį, bet į Hazleton pas kunigą Abromaitį, kadangi vienas iš komiteto, prisijūstas į New Yorką pasitikti, kunigui Burbai pasakė, kad vyskupas nepriims.

Už kiek laiko kunigos Burba gavo vietą Plymouth'e. Ir vėl szenadoriečiai užvėso parapijos reikalūse iki 1891 metų. Ant Naujų Metų 1891 m. ant paszventinimo lietuviszkos szventnyczios Plymouth'e, Pa. išz Shenandoah, Pa. ir szv. Jurgio draugystė pribuvo. Tie žmonės labai nusistebėjo, kad maža sauželė lietuvių, pavarytų nū Lenkų, galėjo taip umai pasistatyti szventnyczia, labai užsidegė ir pradėjo rūsztiesi apie sutvėrimą grynos lietuviszkos parapijos ir statymą naujos szventnyczios, senąją palikę Lenkams. Karsztesniejie Lietuviai tankiai susiraszinėdavo su kun. A. Burba. Visos gromatos raszomos ir skaitomos bei rodos daromos buvo pas Joną Skritulską. Uzdėjime parapijos jau umai gavo pavelyjimą ir nū vyskupo. Szia dien ir lietuviszka parapija yra ir szventnyczia; Lenkui kun. Lenarkievicziui gal dar nei vienas plaukas ant dēlno neiszdygo. Tai Lenkų geras velyjimas Lietuviams!

(Toliaus bus.)

Kareivio szūiedotinė,

Apysaka išz baudziavos gadynių.
(Latv. raszė Upīts, liet. g. L.).

(Tąsa.)

„Man jūs reikėjo veszti su vyrais į Prusus“ vagorė po ilgam tylėjimui atsakė: „kam pardūta, galite paklausti valdytojo. Asz tiktai iszpildau savo perdėtinio prisakymus; kur, kam ir kodėl jis pardavė, ne man žinoti!“

„Bet kodėlgi tu niekad ne-

dovanoji savo dalios už pinigą?“ pykdams ponas užklausė.

Vagorė truputį truktelėjo, bet vėl tapo pakajingas ir neisztarė nei žodžio. Pons dar szį bei tą klausė, bet vis vagorė nieko neatsakė, tad ji liepė įkiszti į kalėjimą. „Gan jam lieziuvis judės, kaip oda bus gerai iszdžirbta“, pons nu eidams tarė.

Visa pavakarė užėjo be perziurinėjant kambarius vagorės ir valdytojo. Valdytojo kambariūse nieko nerado apart nuplėsztų drapanų ir popierių. Vagorės klėties sienoje uždu ryje rado skylę, kame buvo maiszelis su pinigais įkisztas. Už pinigų dar buvo keli krepzeliai.

Pons nuėjo pas vagorę ir norėjo nū jo dar ko dažinoti, bet szis neatsakė nei žodžio. Pons jam pasakė, kad tik iki rytojui lauks, jeigu tada neatsakys, tai varu prisakys jam isztraukti lieziuvį isz burnos. Pats pons uždarė kalėjimą ir raktą paėmė su savimi. Isz laiko prie durių tapo pristatyti du sargai ir drucziai jiems prisakyta neleisti nei vieno prie kalinio dėl pasisznekėjimo.

Dienos darbai ir vargai buvo pasibaigę, nakties tamsumas buvo įstojęs atgaivinti žmones. Visur buvo taika ir tyla. Miszke kadugio szakos, kur valdytojas buvo pasislėpęs, pradėjo judėti. Jis iszlindo isz krumo, iszmingingai vėl sutaisė szakas ir nuėjo sav. Jis buvo mislyjęs greitame nuneszti į atsakanczia vietą ir tad gyventi sav be rupesczio.

Vagorė viską permislydams, nusprendė galų gale dar sykį mėginti bėgti.

„Tai eitu, kaip neitu, galas, tai galas“, jis mislyjo, „kad tik nū darbinjkų netaptu iszjūktas; jau szia dien girdejau kelis pamazi sznekanczius ir į manę pirsztais badanczius kurs nupūlė, tai tą visi bado!

To nereiks buti! Jeigu kitaip neisis, tai pats savo gyvenimo žvakę užgesinsiu, negu pavelysiu kitiems padūti ant iszjūkimo ir paniekinimo.

Pirmiausei jis stengėsi paliūsūti savas rankas nū virvių. Ant jo laimės jos lengvai buvo surisztos, taip kad jis užkojos rankas užkabinęs, pamažu traukdams atliūsavo rankas. Taip toli jis jau buvo liūsas, o dabar tikt reikėjo iszkliuti lauk. Jis visaip mąstė, bet buvo neiszgalima niekur, kaip tikt iszlysti per langelį. Per langelį butu sunku iszlysti: pirma – langelis buvo persiauras, antra – tenpat sargai gulėjo. Tiktai per lubas atsiliko iszkliuti. Jis palipo arti lubų ir pamažu jų keles lentas pradėjo kelti.

Lubos nebuvo prikaltos: jos kėles. Kitame laike, kaip lubos esti kokiais daigtais užkrautos, tai gal hut nebutu galima pakelti, bet dabar lengvaiėjosi.

Trumpame laike vagorė keles lentas pakėlęs į szoną nūmetė ir jau pastojė ant lubų. Dabar tikt reikėjo praplėsztis sziaudų stogą – ir jis bus liūsas. Tas veik nutiko. Už valandėlės matome vagorę isz dvaro bebėgantį keliu link giriš. Apmaudos mislys pripildė jo galvą. Jis butu visą pasaulę į miltus sutraiszkes, kad tikt butu iszgalėjęs.

Jau gerą szmotelį jis buvo paėjęs; valanda galėjo buti pati dvylikta. Czia jo zingsniai sustojė: tulas jamėjo priesz. Vagorė jau norėjo smukti į krumus, bet apdumojęs liko. Kas dabar tamsoje galėjo jį pažinti, o jei pažino, kas jam ką gali daryti? Jis pamažu zingsniavo pirmyn.

Ėjėjas buvo koks kareivis. Arcziaus priėjęs jis sveikino vagorę. Kas tas? Baimė perėmė vagorę. Szis tai buvo jam seniaus didziausis prieszas, Petras, kurs kitų akivaizdoje buvo daug gėdos jam

pridaręs. Akimirkoje vagorei pūlė galvon, kad Petras kaip jį vežė kariūmenėn, prisiekė jog tą vyrą užmiesz, kuris drįstu jo Trynę paimti, paskol jis nebus namieje, ir tad..... tos gėdos jis negalėjo niekad užmieszti, kaip Petras prie žmonių akių jam gėdą padarydavo. Užtai jam reikėjo atkersztyti? Bet su spēka negalėjo kibti prie Petro, czia reikėjo vylių padaryti. Akimirkoje jis viską permislyjęs ir nusprendęs, kas daromas, praszneko: „Labas vakaras, labas vakaras, Petrai! Tacziaus tu dar nesi mūsų užmieszęs. Kaipėjosi, kaip nū mūsų iszėjai; bet pirmiausei asz turiu tamstą perpraszyti. Anūmet buvova abu kalti, truputį perkarszti, bet kas buvo, tai iszbuvo dovanota, užmieszta!“

Petras ilgai žiurėjo į vagorę, tarsi su savimi kaudamasi; vienok nesakė nei žodžio, liko sav bestovjis.

„Kad tai atsimeni, kaip tamsta skirdamasi sznekėjei“, vagorė toliaus traukė, „jog tu užmiesz Trynės vyrą, namon parėjęs, tai man szurpuliūi per kaulus pereina. Ką mažas kudikėlis veiks be tėvo, Trynė be vyro, o kalnėnų namas be gaspadoriaus? Pamesk szia mislį! Ji tavę jau gal nemyli, tu tą už piktą negali skaityti: ką akys nemato, tą szirdis greit užmieszta. Ji gal dumojo, kad jau bus po tavęs“.

„Sakyk aiszkia! Ar Trynė isztekėjo?“ Petras pertraukė vagorę.

„Asz su skausmu, mielas Petrai, turiu pasakyti: taip Dabarinis Kalnėnas, kurs neilgai po tavo iszėjimo isz dvaro kuczeriaus veik tapo tokiu – senis Kalnėnas negalėjo kiaurai iszeiti – jau pirmūse metūse apsivedė su tavo Tryne.“

Tas dėl Petro karszto kraujo buvo perdaug. Umāi jis

suspaudė abi savo rankas. Vagorė dar daugiau rupinosi jį įkaitinti.

„Susivaldyk! Rodyk vyro protą, grįžk atgal ir čia nerodyk daugiau savo akių. Dabar pats Kalnėnas serga, dar daugiau jį neapsargink, jis gali visai nusibaigti, ką tad naszlė su kudikiu veiks?“

Gal buti Petras daugiau negirdėjo paskutinius žodžius: greitais žingsniais jis nuėjo. Vagorė valandėlę žiūrėjo į jį ir tad nusijaukė žengė toliaus.

„Truputį asz tam vaikui atkerszyjau. Asz jį gana gerai pažistu: jis apsilankys pas Kalnėnus ir jiedu bus jam auka. Aulink tu, vaikeli, isz galvos iszeisi, kaip dasizinti, apie viską, kad senis vagorė tav sumelavo“, jis toliaus eidamas sznekėjo. Į miszko galą nuėjęs, jis apsistojo. Kur jis po teisybei norėjo eiti. Valszčiuje jį visur pažino ir neapkentė. Svetszalyje nekoks gyvenimas gali buti, isz ko perteksi? Koks gyvenimas, kad neturi ant kitų valdžios, negali jūs bausti ir varginti: beto ne gyvenimas! Jis suprato geriaus persikelti į kitą pasaulę. Jau daug anszcziau jam ta mislis buvo galvon pūlusi, bet dėl iszpildymo nebuvo reikalinga. Dabar, kaip gėdos ir bausmės yra laukemas, tikt per tai galima iszsigelbėti. Kaip jis drąsus iksziol buvo, dabar jis drebėdamas vaiksztinėjo.

Veik auszra pradėjo auszti, bet vagorei buvo prisiartinęs amžinas vakaras.

(Toliaus bus).

Isz lietuviszku dirvu Amerikoje

— *Minersville, Pa.* 17 Rugsėjo 95 m. Kada tik žmogus turi liūsa valandą laiko, tai vis atsiranda szis bei tas papieszti, ar gerą, arba blogą naujieną. Taigi szium kartu, manding, nebus be naudės pasidalyti su kitais lietuviszkaish.

„Cliubais“ sekanczia zinia:

Musų „Cliubas“ užvedė puikų užmanymą, naudingą dėl savės paczių ir dėl labo lietuvisztes, (tiktai nėra zinios, ar gali iszpildyti tūs savo nutarimus?). Kadangi daugelis jau draugyszių ar „Cliubų“ ką naudingo nutarė, bet pasakui savo uždūtę neiszpildo.... Tas gali patikti ir musų „Cliubą“. Betgi nebus proszalį, jeigu jo nutarimus pranesziu savo tautieciams.

Pirmiausei likosi nutarta, kad reikia isitaisyti tūmlaikini knygyną, t. y. užlaikyti lietuvisziskus laikraszczius, o jei bus galima, tai ir atsakančias knygas. Apsirinkti tam tinkamą salę, kur galima butu kelis vakarus per sanvaitę usirinkti ir pasiskaityti ką snaudingo. Taipgi užstoti ke lią visoms bjaurybėms ir girtūkliavimams, o tapti doriais. Stumti tamsybę nu lietuvių szalin, o platint, kiek galint, apszvietimą.

Taip sakant, kas link szito užmanymo, tai yra labai naudingas ir pagirtinas; tik gaila, kad mus lietuvių labai maža dar te saujelė tą supranta. Už tai reikia pripazinti tiesą, kad apverktinas likimas yra, jeigu ką naudingo pradėjus reikia vėla pamesti.

Taigi malonus lietuviiai Minersviliečiai! Laikykitės tvirtai savo pradėtam užmanyme ir nepasigailėkit kiek laiko ir kelių centų dėl apszvietimo, o savo laike sulauksite gausius vaisius isz savo darbo. Su gūdone

Sekret. *J. Ramanauckas.*

— *Minersville, Pa.* 14 d. Rugsėjo 95 m. Tapo nužvelkta „Vienybė“, isz Bostono Mass., dvi korespondencijos kas link parapijos ir, tapo nutarta jas apszvarstyti ir tą apszvartymą padūti į „Vienybę“.

Užtai gi Garbinga Redakcija „Vienybės“! Teiksis pa-

talpiti, savo laikrasztyje mus parapijos „Komiteto“, apszvartymą kas link szių dvių korespondencijų.

Kas link jujų nevienokios paziuros, tai mes neapszvarstome, katra yra teisingesnė: ar *Parapijono?* Ar *Grinoriaus Zanemuncziko?*

Gali but pagal *Grinoriaus*, kad ir bedieviai kiek maiszo jiems parapiją, bet ir szita nėra tvirtai atsakanti, nės jau jų nutarimai yra per vėlai. Kaip *Grinorius* sako: „Ateinanti, nedėdienį, bus kitas susirinkimas, bet jau bedieviai nebus įleisti ant salės“.

Taigi, ant szito įneszimo, mes Minersviliečiai parodysim jums projektą, kaip mes padarėme parapiją tverdami. Jus da tik dabar padarėt, kad bedieviūs neįleisti. O mes ant pirmutinio susirinkimo jūs atmetėm, ir nepriimam į parapijos reikalus lysti. (Negalima pasakyti kad visai atmetėm visų; yra dar įsimaisziusių vilkų avių kailiūse, bet jiems nedūdant paversti visą parapiją ant savo kurpalio. Ir jeigu atvirai pasirodytu tūjaus butu, atmesti.)

Kas link parapijos yzdo ir vyriausybės; tai mes turime savo visą vyriausybę be kunigo. Pinigus dedant į banką, pasiraszo 4 isz vyriausybės o kun. penktas, dėl tvirtesnio užlaikymo izdo, be skriaudos parapijos.....

Kas link vedimo knygų, tai pas mus yra sekretorius, ir po kalektavojimui isz kvitarijuszų traukiai tai tokiu budu negali but, jokių klaidų su knygų vedimu. Ir tikimės, kad pradėtą darbą, ir toliaus taip varysim. Nebus mus izdo ir parapijos valdytoju vienas kunigas, ir nekels vaidų bedieviai, dalydami į dvi partijas musų parapiją....

O jus pagal *Parapijono* korespondenciją, (jeigu yra teisinga?) Tai viskas yra pavesta ant vieno kun. rankų,

parapijos izdas, ir visas valdymas. Ir gi isz to kyla savitarpiniai vaidai jūs parapijojį ir dalinasi į dvi, puses. Iszko matyt, jog neatnesz jokio labo dėl parapijos, tik sukels da didesnius savitarpinius vaidus ir daug negero pridirbs.

Taigi, manding, jeigu su atyda perskaitytumet, mus parapijos įstatymus ir pagal jūs vestumėt visus reikalus, tada isz jūs tarpo pranyktu visos neapykantos ir pradėtumėt darbūtis vėl visi isz vieno.

Tiek mes apszvarstom apie szias korespondencijas, kad jos abidvi nėra per daug atsakančios ir galima abidvi vienpusiszkai papeikti:

Nės viena užsipuldinėja ant kun. ir gal neperdauk teisingai? O kita neva užtaria, bet neperdauk taktiszkai. Taigi nežinia, katrai tikėti, ar *Parapijono?* Ar *Grinoriaus?*

Su gūdone pasiraszo Komitetas: prezid. Frank Ambrazans, sekret. Kazys Draugelis, ir trys isz komiteto Vincas Marazas, Vincas Draugialis, Jūzas Ramanauckas.

— *Philadelphia, Pa.* 15 dieną Rugsėjo. Draugystė szvento Jūzupo turės iszkilmingą paszventinimą savo vėliavos 7 dieną Spalių mėnesio 8 valandoje vakaro; paszventinimas bus bažnyczioje; o pasakui visi trauks per miestą su muzyke ant salės, kur bus baliūs per naktį. Toje iszkilmėje ims dalybumą visos lietuviszkos Philadelphijos draugystės. Ta vėliava tapo partraukta net isz Manakijem, kuri yra verta \$150,00.

Taipgi szv. Antano draugystė nusprendė apdovanoti aukso medeliu Antaną Zuikį už keturių metų gerą tarnavimą protokolų sekretorystės. Medelis bus prisektas su iszkilme ant tos paczios salės laike baliiaus dr. szv. Jūzapo, 7 d. Spalių. Taipgi bus laikytos prakalbos kas link iszkilmės. *Draugystės sqnarys.*

LIETUVOS ISTORIJA

nū seniausiu gadyniu iki Lublino unijai.

PARASZYTA SIMANO DAUKANTO BUVOUSIOJO VILNIAUS
UNIVERSITETO PHILOSOPHIJOS MAGISTRO.

(Tąsa).

Nu pradėjo siuntiniai tarp Vytauto ir Lenkų vaikszechio-
ti, szis norėjo iszverszti leidimą, jie to įdūti jam nenorėjo.
Vytauto siuntiniai Gosztauts, Vilniaus urėda, ir Rombūtis,
Lietuvos marczelga, su kitais nuėjusiu į Korczino sueimą,
apreiszke norą didžiojo Lietuvos kuningaikszechio surinktoms
Lenkų lūmomis trumpai ir aiszkei tais žodžiais baigdami:
„leid ar neleid Lenkai, Vytautas daro kaip tinkams, o jus
paskiaus, o paskiaus savo nertėjimo gailėsitėsi, bet neblaiku.

Lenkų lūmos sutarė jiedum nekoko aiszkaus atsako ne-
dūti, bet kitus siuntinius į Lietuvą leisti, kaipogi paskyrė
visudrašųjį ir bylūjū vyrą iki vyskupą Krokavos Zbignievą
Olesnickį ir vaivadą Sondomiriaus, Mikalauskį: tūdu turėjo
Vytautą persergėti, idant vienybės su Lenkais nelaužytu, to
neklusant karę jam apskelbti. Vytautas tūm garsinimu
nevien nenusiminė, bet dar didesnei užsirustino, kursai tūmi
įbingęs skatino ciesorių tą reikalą nubaigti, su žokonu kryžei-
vių Parusnyje ir Padaugavyje sandaras padarė ir didūmenė
Lenkų pakukuliavo.

Todarin sukėlė naują sueimą ant 8 dienos Szilo mėnesio
į Sandomirių, kuriame rįžosi antrą atvėjį siuntinius, minavotą
vyskupą Olesnickį ir Joną Tarnauskį pas Vytautą leisti su
kitu siulojimu. Vytauto papraka jau maczyjo ir Lenkai ra-
dosi didziame paojuje. Jaugalius buvo pasenęs, jo karszin-
czius kudikis. Vytautas neturėjo vaikų. Nu jam siunti-
niai su Jaugaliaus valia siuloti Lenkų karuną ir taip įgyjo
Vytautas tai, ko jis geidė ir nupelnė bei vienybė Lietuvių su
Lenkais paliko apūli (apvali). To Vytautas negalėjo pra-
jausti, todarin rodėsi pradzioje užganūtu, bet tūjau pakuku-
liūtiejie Lenkai, vildamiesi dar daugėsnei gauti nū jo, perkal-
bėjo jį nū to, ir jis atsakė siuntiniams: Jaugaliui jis linkis
ilgo vieszpatavimo, asz netykoju jo karunos, jisai man tene-
skaugia manosios. Priesz karalių ir jo rykę asz nieko pikto
nesiuncziu, bet jei Lenkai to nemindami varu eitu, tad asz
klat varą varu remsiu. Lenkų siuntiniu dar buvo neiszkelia-
vusiu, kad ciesoriaus siuntiniai įėjo ir Vytautui zenklan nau-
jos bendrybos ciesoriaus isz aukso ir sidabro, didei pagėbsnei
iszdirbtą, sliguną padovanojo, ir vienkartu norėjo, idant jis
tulus sandarų artikulus prisieka patvirtintu. Vytautas atsa-
kė: dovanas ciesoriaus imu szirdingai, bet nauja bendryba
rodosi jam nereikalinga, senoji noris nėra prisieka patvirtin-
ta, vienok yra stipri, kaipogi žodis vieszpaties negal vilti.
Taip akivaizdoje kalbėjo, bet slaptu sutarė karunavojimą
paskubinti, kuriam 16 dieną Spalių mėnesio paženkli.

Jaugaliui radosi didei trumpai, nebįmanydams kur be-
dingti, glaudėsi visudidžiausę pasaulės toje gadynėje valdžią,
beje popiezius, kursai prajausdams kersztus, kurie galėjo
ateitėje krikszechionybę sukrotinti, graudino drąsei savo gro-
matoje kaip Vytautą taip ir Zigmantą, jo brolių, nū tokių ke-
tėjimų liautiesi, bet vėlu nebuvo. Lenkai tūm tarpu sukėlė
tretį sueimą į Jodliną ir tenai sutarė visais parubežiais savo
rykės sargtis pastatyti, kurios nekoko siuntinio ciesoriaus ar

Vytauto nepraleistu. Antveizą jų įdavė Jonui Czernkauc-
kui, tam pavyko Boblistą Cigalą Elvestą ir Zigmantą Rat-
tautoną nutverti, kursai perkratydamis judvieju rysziu, rado
ciecoriaus gromatas, kurias atėmęs pacziudu paleido, vienoje
gromatoje buvo paraszyta, idant Vytautas nemaž tūmi neru-
pintusi, ar galėjo ciesorius be zinios ir valios popieziaus į ka-
ralius ką kelti? Jis tur tiktai paženkliuntoje dienoje karunos
laukti, siuntiniai ciesoriaus kurię jam gabena, buvę jau iszke-
liavę, kurie karunavojiman lygiai bus. Su taja gromata bu-
vo dar iszraszas sandarų naujai padarytų tarp Lietuvių,
Vengrų ir Vokieczių, Parusnio bei Padaugavio ir raszta, ku-
riūmi Zigmantas ciesorius kelia d. Lietuvos kuningaikszechį į
Lietuvos karalius. Vis tas buvo jau zinoms pirmiaus Len-
kams nekaip Jaugaliui jo rumūse linojancziam. Kad tai
Tautonijoje nujautė Lenkūse besirandant, siuntiniai pargrįžo
į Prankpurta ir veltu tenai laukę du mėnesiu pargrįžo nieko
nenuveikę pas ciesorių.

Tūm tarpu Vytautas laukė ilgėdamas įvykimą savo ke-
tėjimo, kurs jam taip artimu rodėsi. Jis pakvietė kunin-
gaikszechius Maskolių, Tvero, Odojevo ir Tautorių kanus arba
vieszpaczius, bei abu mistru, pasimetęs kitu lycziumi į Vil-
nių; vienok vaiszino jūs isz ukės lobių ir ateinanczio karuna-
vojimo pūta. Bet atėjus toms rustoms zinioms isz Lenkų,
pirmu jis liepė savo apmaudą svecziams ir pūtavo lig galo
Szilo mėnesio. Ant galo kad svecziai namieje iszsiskeidė ir
visa jo viltis iszgaizso, apsirgo.

Vienok ir taip dar liekuliams jo neapleido, zinodams be
Jaugaliaus valios nieko nenuveiksęs, todarin ėmė jis bandyti
kitu pragumu sav karuną steigti ir Jaugalių sav gaubti. To-
darin liepė sav kliauminui Mikalojui Maldrigiui apreikszi
Jaugaliui, jog jis nebdumoja daugėsnei apie karuną; vis kas
buvo, tur butinai užmirsztu buti, tiktai lugojo jis, idant kara-
lius jį sergantį aplankytu. Lenkai nekliovėsi tokiu veikiu
Vytauto persikeitimu ir nelinkėjo karaliui keliauti. Bet kad
jis nenorėjo to klausyti tad davė jam bylius ir gudrius tarnus
lygiai.

Priėmė Jaugalių ant Lietuvos rubezių karaliskai ir taip
į pat Vilnių pergūdojo. Pirmasias dienas Vytautas karalių
ir jo dumczius vaiszino, gaubdams jūs sav, kad kanakados
karalius viens pas jį pasitiko, apsireiszke jam su tais žodžiais:
„asz stoviu jau kapūse, ko jus manęs nugastaujate, asz nieko
nebnuveiksiu su mano karuna, noriu tiktai pasaulei su tūm
zenklu pasirodyti, kaipo su mano nūpelnu nedėvėsiu, sako,
asz jos, prisiekiu vardan visų Szventujų, jog dvi ar tris bus,
asz jos apent iszszadėsiu”, ko jis szirdingai lugojo. Jauga-
lius, sugraudintas tais žodžiais, abejojo, paskui apsireiszke, jog
be leidimo tėvunų jis nieko negal daryti. Tad atsigrįžęs
Vytautas ant jų, užvis ant Zbignievo, lugojo jo, kukuliavo jį
ir gorino, ketėdams jiems vyskupiją atimti. Bet Zbignievas
stangei atsakė: „szviesiausias kuningaikszechi, visuvercziausias esi
pirm visų vieszpaczių ir karalių karunos tavo kraszto, tavo
galybė lyginasi visudidžiausioms vieszpatijoms, bet Lietuvos
karalius negali buti: jis gal kūmetnors neprieteliumi Lenkų
tapti, szia dien abi tauti yra sunerti amžinai ir karuna abi-
dviem ant vienu galvų sumati. Tiedvi bendringi tauti szia-
dien ciesorius, jiedviem neprietelius, nor perskeisti, ne ant
jiedvim laimos, bet nelaimos”. Kaipogi patsai skūmėje val-
gydams isztarė tūs žodžius: „Vardą karaliaus it mėso szrata

tarp szunų jmečiau". Sunerti mūsų tauti yra nepergalimi, bet perskeisti taps grobiu neprieteliams ir tu pats tą kart gailėsis, negi, jog teisybę kalbu ir nesu vilėju mano tėvainės". Noris taip drąsei kalbėjo czionai ant prisiekos Vytauto, jog jisai apent ketėjo karunos atsizadėti, nieko neatsakė. Ant galo ir tie Lenkų tėvunai, kurie pradžioje linkėjo Vytautui karunos, neagalėjo arba nebnořėjo bestirvelėti priesz vyskupą Krokavos.

Taip stygavojant Olesnickiui, nė vieno tarp Lietuvių tėvunų neradosi, kurs bent tai butu pasakos, norim bendrais ir talkėjais, bet ne vergais Lenkų buti. Neteisingai Krokavos vyskupas nor laimos paczių Lenkų, o prapulties Lietuvių ir tą nor nuteisinti prisiekomis Lietuvių. Tiesa, jog prisiekė Lietuviai isz vieno su Lenkais turėtiesi nū neprietelių, bet neprisiekė ant to, jog nebebus daugiau Lietuviais, bet Lenkais, jog kalbės, raszys lenkiskai, ne lietuviskai, jog iszsižadės Lietuviai savo įstatymų, savo apsiėjimų, o rėdysis pagal lenkiską; nei ne ant to Lietuviai neprisiekė: nesang iszsižadėti savo kalbos, savo įstatymų, savo dabos ir gudintiesi į svetimus, lygiai yra, kaip ir kad butu prisiekę sav ukiską galą daryti, bet argi butu to žmogaus prieka galinga, kurs prisiektu pats sav galą padaryti, kasgi galėtu jį nebnořinti sūkti galūtiesi, idant prisieką savo atteistu? Nei vieno raszto Lenkai neparodys, kuriame Lietuviai butu savę vergais Lenkams užsiraszę toje gadynėje, kurioje Lietuviai valdė Gudais, sugraudino kryževius Parusnyje ir Pādaugavyje, sudraudė Tautorius ir gorino dar savo galybe paczius Turkus, kursgi Lietuvos leis savę tokioje dienoje svetimu vergu užraszti? Jei rustose ir kruvinose dienose mokėjo Lietuviai Žemaičiai savę ginti nū galybės visos Europos, pergalejęs sziądien visus savo neprietelius, savo kantrybe mokės ir toliaus taip savę ginti ir anturėti. Esame liūšais ir tokiais norime gyventi ar mirti bei tvarką kokią sav tinkamą įkurti; bet jei kas drįstu mūsų kalbą, mūsų įstatymus ir apsiėjimus drevėti ir mus vergti. tad mes, sekdami mūsų tėvus, pirmiaus yrose mūsų namų užsirausim, nekaip svetimiems vergausim. Galim mes su Lenkais bendryboje gyventi ir isz vieno nū neprietelių gintiesi, bet kartgi sav kaip tinkamis ukę savo rėdyti ir kartgi sav kalbėti raszti, mokjties kalbą savo boczių praboczių. Nežinan, pasakykite jus Lietuvos tėvunai, užką mus Olesnickis nor verginti? Jei jis giriasi myljs savo tėvainę, norėdams mus Lenkais padaryti, mes už jį tukstantį kartų didesnei mylime mūsų tėvainę jį (ir) mes už jį tukstantį kartų daugesnei kraujo praliejome. Nebuvo nei vieno, kaip sakiau, kursai butu bent taip užtaręs Lietuvosius, o rasi kas ir atsakė vyskupui Krokavos, bet svieto skaugė neužlaikė mums jo iki mūsų gadynei.

Reik žinoti, jog Lenkai toje gadynėje turėjo universitetą arba augsztąją mokslinę Krokavoje ir daug kitų iszkalų savo žemėje didė daugybė ukėjų mokėjo skaityti, raszti ir įvairiomis svetimomis kalbomis kalbėti. Kad tūm tarpu Lietuvosioje nėkokios iszkalos nebuvo, o raszti patys Gudų kuningai, kaip regis, temokėjo ir taip dar savo kalboje teraszė. Jaugalius bukliais bukliesniais gudrineziais, vyskupais ir arcivyskupais ir kitais ukės dumeziais (buvo apsileidęs Perr.) kurie jo rykę rėdė, o jis pats vardą karaliaus tedėvėjo. Vytautas pats, kaip gudrus, taip ir sumanus, bet jau į karszatę atėjęs, noris ir turėjo savo dumezius, tacziaus daugiau nar-

sius ir smurtus bei vikrius kareivius, nekaip bylius ir buklus gudrinezius, kurie but galėję savo bylumu, kaip kardu savo neprietelius graudinti. Lietuvos vyskupai ir pralotai, noris iszmintingi vyrai ir didi steigieji praplatinimą tikėjimo szvento, bet szioki toki atėjunai daugiau nieko nežiną, neiszmaną, kaip tiktai vienus įstatymus krikszczioniszko tikėjimo, todarin negailu jiems buvo Lietuvos prapūlanczius: nesang kad Lenkų vyskupai savo tautos laban viską gaubė, tad Lietuvos pralotai vėpsodami žiovavo.

Tiek likosi, jog Vytautas neantsimovė Lietuvos karuna, bet ką nuveikė tūmi Lenkai, negut tai, jog per 400 metų iszdildė Lietuvos budą, paskui Gudai abejus praryjo: Lietuvosius užvargusius, Lenkus iszlepusius. Rasi daug laimingesni but beesanti abi tauti, jei but įpatingai rėdziusi, o priesz savo neprietelius stembusi. Daug dar apie tai reiktu iszguldyti, bet trumpumas mano raszto neleidžia to daryti, todarin paliektu tam tai neveikti, kurs Lietuvosius reikalus iszguldyt, tacziaus darbą Olesnickio ir Jaugaliaus nepagirs.

Vytautas nebturėdams vilties apsimauti Lietuvos karuna, kūdidiesnei nududėjo, czionai pražilęs senelis, 80 metų turėdams, dar gerą darė savo neprieteliams: kaipogi kėlėsi isz lovos, lydėjo Jaugalių, grįžtantį į Lenkus, bet jodams isz Vilniaus į Trakius nū žirgo nukrito ir ant žmonos ratų nusivežino į Trakius ir tenai, pirmu su Augszcziausiu paskui su Jaugaliumi pasitaikinęs, ant rankų savo žmonos Julionės Algimontatės, kuningaiksztatės Alszienu, 27 dieną Spalių mėnesio metūse 1430 su sziūmi svietu persiskyrė. Sako palaidota esant Vilniaus katedroje desziniojoje pusėje didžiojo Altoariaus, bet sziądien veltu tenai Lietuvos ar Žemaitis veizės, norėdams jo pelenus (matyti Perr.), apraudoti kruvinas dienas savo tautas.

Taip visugarsiausias karvedis ir vytis savo gadynės paliko szią pasaulę, rėdęs jos vieną dalį ilgai ir garbingai, jo valdzios būžė sviro nū Žemaičių juros iki upėms Dono ir Ugros bei dilėms Viazmo ir Možaiko. Sziądien Gudų arba Maskolių rėdas paskaidė Vytauto rykę arba tos gadynės Lietuvą į 22 guberniji arba urėdi, beje: Vilniaus, Vitebsko, Pskovo, Naugardo, Smolensko, Mogilevo, Czinikavo Kijavo, Pultavos, Kalugos, Voronezo, Ekaterinoslavos, Slobodos, Ukrainos, Kersonsko, Volinijos, Padalijos, Minsko, Gradno, Bialostoko, Podliaskės, Augustavo, Polinio ir Sudaujų. Tankei davė Tautoriams vieszpaczius arba konus; vieszpacziai Bulgarų, Valakų ir Maldavionų, lygia dalia Maskolių, Rezaniaus, Tvero, Odajevo gerbė jį, karaliai Danų, Žuvėdų, ciesoriai rytų, Turkų ir Tautonų gūdojo. Ant viso buklus ir rjzus dumoje, veikus ir stropus darbe, daug vikrumu ir spierumu nuveikus ir taip stropus, jog valgydams skūmėje, ar teisybę kam darė, ar apie karę teiravosi; dūsnis svetimiems, saviesiems, užvis didūmenės drausmus; ant galb jautrus ir tai didei užsiturjs, jog niekados nei vyno, nei midaus, nei alaus negėrė. Jo urėdams pralobus, iszdrevėjęs jūs, perkėlė į kitą vietą ir skaitliaus nū jų niekados nereikalavo arba jų kolektacija nerupinos.

(Toliaus bus.)

